

inspiratie voor een Buitengebied in Beweging

advies van de Raad van Inspiratie

Inhoud

Voorwoord

1. Introductie

2. Proces

3. Ambitie & Waarden

4. Resultaten & Activiteiten

5. Aandachtspunten voor implementatie

6. Advies en Aanbevelingen

VOORWOORD

Het opleveren van inspiratie voor een programma Buitengebied was de opdracht, waar we met de Raad van Inspiratie aan zijn begonnen. Een zeer gemêleerd gezelschap van bevroegen ervaringsdeskundigen hebben hier 5 zeer uitvoerige bijeenkomsten aan gewijd; vrijwillig en zonder last- of ruggespraak brachten zij een serieuze dialoog op gang. Een zoektocht die niet zomaar even afgerond kan worden, maar wel een basis biedt voor succesvolle vervolgstappen. Het gemeentebestuur, maar ook de deelnemers hebben zich hiermee kwetsbaar opgesteld en dat verdient veel waardering.

Ondanks de complexiteit van de materie valt het vanachter het bureau allemaal nog wel de overzien, maar een concrete oplossingsgerichte dialoog is van een andere orde. Het resultaat is hoopvol omdat er niet alleen maar meningen en ideeën zijn uitgewisseld, maar ook naar elkaar geluisterd is en gezocht werd naar oplossingen. De verbindingen tussen landbouw, natuur, leefbaarheid, toerisme en recreatie zijn in ieder geval gelegd en staan klaar om verder uitgewerkt te worden in een concreet programma voor het landelijk gebied. Dit proces verdient een vervolg om daarmee de concretisering vanuit participatie naar realisatie te brengen.

Een mooi voorbeeld voor de rest van (Midden) Limburg, dat in deze spannende tijden van verdergaande polarisatie en nieuwe behoeften aan burgerparticipatie op zoek moet naar nieuwe sturingsmodellen in het landelijk gebied. Biedt boeren en burgers de ruimte om samen tot oplossingen te blijven komen; zet met behulp van actieve platforms in op het concept van de fieldlaps; oftewel werk aan oplossingen in plaats van te blijven hangen in problemen.

Ik wil in ieder geval de deelnemers van harte bedanken voor hun bijdrage aan dit proces, maar ook college, gemeenteraad en ambtenaren van de gemeente Weert, omdat ze de moed hebben getoond om deze nieuwe geest uit de fles te laten.

Jan Jenneskens

INTRODUCTIE

Het voorliggende advies van de Raad van Inspiratie (RvI) maakt onderdeel uit van het bredere proces van de omgevingsvisie als ruimtelijk kader voor Weert op de lange termijn (voor 10 tot 20 jaar). Alvorens in te gaan op de positie van de RvI en de opzet van dit advies, wordt eerst kort aandacht besteed aan de formele basis en het waarom. Op 17 juni 2024 heeft de gemeenteraad van Weert de omgevingsvisie vastgesteld. Binnen deze omgevingsvisie is in een 5-tal deelgebieden de visie op hoofdlijnen uitgewerkt. Naast binnenstad, woonwijken, bedrijventerreinen en de dorpskernen zijn voor het buitengebied de dilemma's, kansen en knelpunten samengebracht.

Om tot een nadere uitwerking voor het landelijk gebied te komen vormde dit raadsbesluit de start om tot concrete plannen en uitvoering te komen. Belangrijkste reden vormt de forse spanning tussen enerzijds de druk op de beschikbare ruimte in het landelijk gebied en anderzijds het leefklimaat en de ruimtelijke kwaliteit in Weert. De ontwikkelingen en opgaven rondom wonen, energie, klimaat, landbouw en vrijetijd de afgelopen decennia hebben gezorgd voor een toenemende onbalans. Deze complexe problematiek kent een aantal aspecten:

- Natuur en landbouw zijn de 2 grootste grondgebruikers in het landelijk gebied en de belangrijkste dragers van het Weertse cultuurlandschap;
- De eigen identiteit en aantrekkelijkheid van het landschap staat onder druk door verrommeling en de achteruitgang van biodiversiteit;
- Dit geldt ook voor de vitaliteit en leefbaarheid van het landelijk gebied omdat de bijdrage van de landbouw aan de plattelandseconomie en werkgelegenheid afneemt, de bevolking vergrijsd en voorzieningen steeds meer op afstand komen te staan;
- Er zal in sommige gevallen bijgebouwd moeten worden om de leefbaarheid van de kleine kernen te behouden. Het is belangrijk dat deze nieuwe ontwikkelingen met respect voor het bestaande worden vormgegeven door goed aan te sluiten bij de aanwezige gebiedskenmerken, leegstaande agrarische te herbestemmen en gebruik te maken van erfgoedexpertise over landschapskenmerken en -kwaliteiten. Om die reden dekt de omschrijving landelijk gebied de lading beter dan de omschrijving buitengebied.

PROCES

Om te komen tot een gezamenlijke ambitie en agenda voor het landelijk gebied is een Raad van Inspiratie in het leven geroepen met als opdracht om een gezamenlijke ambitie en agenda voor de komende jaren te benoemen. De Raad van Inspiratie bestaat uit personen die betrokken zijn bij het landelijk gebied van Weert vanuit verschillende hoedanigheden (agrarische bedrijven, recreatiebedrijven, bewoners, natuur, milieu en gezondheid). Het gaat om een beeld van en voor het landelijk gebied van Weert. Dat betekent dat dit primair een beeld moet zijn van de mensen in Weert. Dit advies bevat de uitkomsten van een interactief proces dat in de periode juli - december is gevolgd binnen de gemeente Weert. De waarden, kansen en acties in dit advies zijn afkomstig uit de vijf sessies met de Raad van Inspiratie.

Dit advies is geen afgeronde en uitputtende rapportage, maar veel meer een tussenstation in het doorlopend proces naar een landelijk gebied in beweging. Dit betekent dat niet alle thema's in dit advies aan de orde zullen komen. Daarvoor is de beschikbare tijd te kort geweest.

Proces van Raad van Inspiratie.

De Raad van Inspiratie heeft geconstateerd dat het proces dat gevolgd is om te komen tot dit advies een resultaat is, dat meerwaarde heeft voor de balans van het landelijk gebied. Het heeft er toe geleid dat er meer begrip is voor en kennis is over elkaars standpunten. Uit het gevolgde proces blijkt dat personen in staat zijn samen oplossingen te zoeken voor de stippen die aan de horizon gezet worden in het landelijk gebied. Personen, die eerder tegengestelde belangen vertegenwoordigden, kwamen tot de ontdekking dat ze ook een gezamenlijk belang hebben en dat er meer winst voor het landelijk gebied te realiseren is.

Advies van de Raad van Inspiratie kan worden gehaald, door samen te werken.

Door naar elkaar te luisteren en met elkaar in overleg te gaan, wordt er meer bereikt dan de emoties de boventoon te laten voeren. De Raad van Inspiratie adviseert daarom om het proces in de toekomst voort te zetten door de dialoog in het gebied te blijven voeren.

Kennis als onderdeel van het proces.

Samen delen is afhankelijk van de beschikbaarheid van kennis. Behalve nieuwe kennis gaat het vooral om het bij elkaar brengen en uitwisselen van bestaande kennis. Een transparante, veilige omgeving helpt daarbij. Kennis is nodig voor het op gang brengen van dialoog en het stimuleren van betrokkenheid van personen en partijen. Door de beschikbaarheid van kennis kan ook beter worden gecommuniceerd met alle relevante doelgroepen en kunnen vragen beter worden beantwoord. Vanuit dit perspectief gezien vormt het programma voor het landelijk gebied ook een interessante leeromgeving voor kennisontwikkeling en –uitwisseling. De Raad van Inspiratie adviseert om het delen van kennis als onderdeel van het proces continu mee te nemen.

AMBITIE & WAARDEN

Ambitie en waarden richt zich op het toekomstbestendig maken en houden van het landelijk gebied. De Raad van Inspiratie constateert dat in de huidige situatie sprake is van een disbalans. Deze disbalans manifesteert zich op een groot aantal terreinen zoals risico's voor gezondheid, verrommeling en leegstand, te weinig biodiversiteit, onbegrip en gebrek aan kennis en geen vertrouwen in de overheid. Deze disbalans vormt de resultante van de maatschappelijke en economische ontwikkelingen gedurende afgelopen decennia en de specifieke omstandigheden in Weert c.q. de Peelregio. In de Raad van Inspiratie zijn deze aspecten van balans met respect voor elkaar bespreekbaar gemaakt.

Meermaals is een gezamenlijke en diepgaande dialoog gevoerd over de koers die nodig is om weer in balans te komen. Dat vereist in de eerste plaats het samen inkleuren van de ambitie en het spreken van dezelfde taal. De Raad van Inspiratie heeft dit gedaan door het benoemen en nader duiden van een aantal waarden, die onderdeel moeten uitmaken van een programma voor het landelijk gebied dat de toekomst aankan.

De waarden zijn dus centraal gesteld en niet de huidige regels; deze vormen slechts een middel om het doel te bereiken. De Raad van Inspiratie realiseert zich tegelijkertijd dat het tijd vraagt om deze koers samen met elkaar te gaan varen en daaraan vast te houden. De gezamenlijke waarden vormen in feite de basis voor 'stippen aan de horizon', die houvast biedt voor alle betrokkenen. Dat vereist vastberadenheid en samen optrekken in de onzekere tijd die voor ons ligt. De Raad van Inspiratie heeft de gezamenlijke ambitie beknopt beschreven aan de hand van de volgende waarden:

- Lokaal maatwerk
- Diversiteit in functies
- Leefbaarheid
- Identiteit van Weert

Voor elk begrip afzonderlijk is een inkleuring gegeven met als resultaat dat de contouren zichtbaar worden van het landelijk gebied waarvoor we samen willen gaan in Weert. De Raad van Inspiratie realiseert zich dat deze begrippen pas kracht krijgen als ze concreet ingevuld gaan worden. Met nadruk wordt erop gewezen dat het niet mogelijk is de 'wereld te verbouwen'. De Raad van Inspiratie vindt dat aangesloten dient te worden bij de schaal van Weert en hetgeen beïnvloedbaar is. Maar wel gericht op de ontwikkelingen in de regio. Vertrekpunt voor de gezamenlijke koers vormt de identiteit van Weert, welke in feite de resultante is van de ontwikkelingen in het verleden. De nieuwe identiteit wordt vorm gegeven vanuit de beschreven waarden. Deze waarde identiteit vormt ook in feite het ankerpunt voor het totale programma voor het landelijk gebied.

Toelichting waarden

De kracht van de uitgekozen waarden ligt in de onderlinge samenhang, ze lopen allemaal door elkaar heen en zijn niet te 'knippen'. Kortom, een integrale benadering die meer oplevert dan de som van de afzonderlijke delen.

Lokaal maatwerk

- Lokale kaders waarbij ruimte is voor oplossingen die passend zijn bij het perceel, de functie van het perceel, de omgeving en het type bedrijf.
- Regelgeving die rekening houdt met de huidige status van de natuur, waterkwaliteit, luchtkwaliteit, geluidsniveaus etc, en stuurt op de ambities van Weert
- Afstemming met de lokale omgeving bij het herzien van bestemmingsplannen/omgevingsplannen.

Om kansen te benutten hebben de verschillende gebruikers van het landelijk gebied niets aan ad-hoc oplossingen. Er is uitsluitend perspectief met een lange-termijnstrategie. Alleen dan zijn duurzaamheid, en dus continuïteit, gewaarborgd. Het gaat daarbij zowel om de economische, de ecologische als de sociale aspecten van duurzaamheid. Alleen in samenhang leiden deze tot meerwaarde voor het landelijk gebied. De Raad van Inspiratie heeft meerdere specifieke elementen aangestipt, waar maatwerk oplossingen wenselijk zijn:

- Denken en doen in kringlopen. Er liggen in toenemende mate kansen in de ontwikkeling van nieuwe kringloopconcepten voor o.a. energie, water en reststromen.
- Iedereen in het buitengebied (ondernemer, burger, recreant) kan een bijdrage leveren. We moeten dan eerlijk zijn over 'waar heb ik wel en niet invloed op'.
- Het is belangrijk kwaliteit na te streven: dit leidt tot meer onderscheidend vermogen. Dat geldt bijvoorbeeld voor ondernemerschap, maar ook voor landschap en milieu.
- Cruciaal zijn duurzame locaties en een duurzame inrichting: of het nu gaat om bedrijven, natuurgebieden of routestructuren, functies moeten op goede, duurzame plekken komen. Duurzaamheid betreft dan bijvoorbeeld ook gebiedseigen beplanting en architectuur.

Diversiteit in functies

- We zien graag behoud van diversiteit aan functies in het landelijk gebied. Landbouw en natuur, recreatie, wonen en bedrijvigheid worden als belangrijkste functies aangegeven. Maar ook herstel van kleine landschapselementen waar mogelijk.
- Deze diversiteit is bepalend voor de identiteit van het landelijk gebied en ook voor de identiteit van de verschillende dorpen waarbij spreiding en kleinschaligheid belangrijk is.
- Binnen de functie landbouw en recreatie moet er ook ruimte zijn voor diversiteit: diverse typen landbouw en bedrijfsvoering en recreatieplekken met een eigen uniek karakter.
- Door passende uitbreiding van woningen een plek te geven in dorpsranden en kernrandzones willen we de identiteit van het landelijk gebied behouden.

Diversiteit is aantrekkelijk en maakt in allerlei opzichten minder kwetsbaar. In die zin is diversiteit van grote waarde voor een stabiel landelijk gebied. De Raad van Inspiratie noemt een aantal invalshoeken: Landschappelijke diversiteit: vooral de vergezichten zijn in Weert een belangrijk item, evenals meer gevarieerde graslanden met meer plantensoorten en weidevogels (=biodiversiteit). Onderscheidende bedrijfsconcepten bieden meer kansen, de tijd van homogeniteit lijkt voorbij. Het landelijk gebied is niet alleen voor de landbouw, de landbouw is niet alleen voedselproductie en agrarische ondernemers specialiseren en differentiëren steeds meer (o.a. verbreding, verdieping, nevenactiviteit of met een tweede baan). De vele vrijkomende bedrijfsgebouwen bieden kansen voor nieuwe, andersoortige activiteiten. Een landelijk gebied in balans vraagt echter ook dat een aanzienlijk aantal gebouwen zal worden geamoveerd. Meer inzicht in waar, wanneer en welke gebouwen vrijkomen, is daarvoor nodig.

Leefbaarheid

- Belangrijke thema's voor een leefbaar landelijk gebied zijn rust, veiligheid, gezondheid, bereikbaarheid en toegankelijkheid. De (ervaren) kwaliteit op deze thema's mag niet onder de ondergrens komen.
- Voor ons betekent leefbaarheid een goede balans tussen wonen, werken, recreëren en natuur ten dienste van de ontwikkeling van het gebied.
- Dit vraagt om een balans in de invulling van functies, passend bij de behoefte, met ruimte voor maatwerk.
- Bestaansrecht en aantrekkelijkheid van de dorpen behouden door meer passende woningen (met name gericht op lokale jongeren) te bouwen in de dorpskernen.

Leefbaarheid kent meerdere invalshoeken: niet alleen economisch (werkgelegenheid) en ruimtelijk (fysieke voorzieningen), maar ook qua sociale samenhang en gezondheid. Met name sociale samenhang, zeg maar de onderlinge verbondenheid van de mensen buiten het stedelijk gebied van Weert, is in feite het smeermiddel van een goede leefbaarheid. Kijkend naar de toekomstige ontwikkelingen, wordt deze sociale samenhang steeds belangrijker. De Raad van Inspiratie zet een aantal specifieke accenten waar het betreft de leefbaarheid in het landelijk gebied van Weert

Identiteit van Weert

- De specifieke kwaliteit van Weert wordt gemaakt door het landelijk gebied én de stad.
- Weert kenmerkt zich door een goede balans in variatie en diversiteit in allerlei functies: natuur, landbouw, wonen, recreatie, horeca.
- We willen de identiteit van Weert behouden en versterken, o.a. door kleinschaligheid te stimuleren in natuur en landbouw en de rust en het groen te behouden en door de Weertse historie en cultuur te koesteren.

De huidige identiteit van Weert (het gemeenschappelijk DNA) vormt in feite de basis om tot een gezamenlijk toekomstig beeld te komen, in feite een nieuwe identiteit. De Raad van Inspiratie geeft aan dat een eigen identiteit vereist om niet allemaal hetzelfde te doen en om niet alles in hokjes te plaatsen

RESULTATEN & ACTIVITEITEN

De gemeenschappelijke waarden, die in het hoofdstuk Ambitie zijn benoemd, staan aan de basis van de strategie die nodig is om tot concrete acties te komen. De betreffende waarden geven aldus richting aan toekomstige agenda voor het landelijk gebied in de vorm van een aantal thema's. De Raad van Inspiratie benoemt een aantal integrale thema's die relevant zijn voor het landelijk gebied. Deze zijn tevens het resultaat van de individuele gesprekken, die gevoerd zijn voorafgaande aan de gezamenlijke bijeenkomsten.

Acties.

In de vorige paragrafen is uitvoerig aandacht besteed aan de verschillende waarden en zijn de kansen geïnventariseerd. Daarnaast heeft de Raad van Inspiratie steeds bekeken welke concrete acties hieraan kunnen worden gekoppeld, zodat kansen ook daadwerkelijk kunnen worden verzilverd. Per waarde zijn acties benoemd tijdens de bijeenkomsten van de Raad van Inspiratie. Tijdens de laatste bijeenkomst is een keuze gemaakt in de acties die de komende drie jaar opgepakt kunnen worden. Het gaat dan met name om acties die in samenwerking met de thematische groepen of andere partners verder uitgewerkt c.q. uitgevoerd kunnen worden. Bij de keuze voor deze acties is gekeken naar de volgende criteria:

- Is er energie aanwezig om deze actie op te pakken?
- Levert de actie een bijdrage aan programma Buitengebied?
- Is de actie uitvoerbaar, bij voorkeur op korte termijn?
- Draagt de actie bij aan het leggen van verbindingen in het landelijk gebied die een meerwaarde opleveren voor het bereiken van de ambities?

Relatie-matrix waarden en kansen

De vier onderscheiden waarden vormen met elkaar het 'cement' in het landelijk gebied, dat alle afzonderlijke elementen met elkaar moet verbinden. Het is dan ook essentieel dat deze waarden doorvertaald worden naar en herkenbaar zijn in alle onderdelen van de aanpak. Via bijgaande matrix van waarden en kansen is inzichtelijk gemaakt welke kansen een bijdrage leveren aan welke waarde. Het spreekt voor zich dat de opgenomen kwalificaties enkel een indicatieve betekenis hebben.

	Lokaal maatwerk	Diversiteit in functies	Leefbaarheid	Identiteit van Weert
Meer maatwerkoplossingen voor landbouw in combinatie met natuur				
Lokaal maatwerk: ambities samen met de omgeving oppakken				
Natuurbeheer moet beter, meer in afstemming met omgeving.				
Verscheidenheid in landschap en natuur houden.				
Behoud van landbouwbedrijven die al generaties in familiebezit zijn				
Agrarisch nevengebruik mogelijk maken.				
Ontsluiten van verhalen rondom o.a. cultuurhistorie en landschap				
Identiteit van Weert zichtbaar maken, uitdragen en waarderen.				
Weert is poort van Kempenbroek veel meer bekend maken zowel voor eigen inwoners als gasten				
Stimuleer familiebedrijven, cluster ook meer bedrijven zodat men van elkaar kan profiteren.				
Balans in diversiteit houden en versterken				

stimuleren van multifunctionaliteit op 1 locatie, dus meerdere bedrijven op 1 locatie waarbij nieuwe samenwerkingsvormen mogelijk worden				
--	--	--	--	--

AANDACHTSPUNTEN VOOR IMPLEMENTATIE

Elke fase in het programma buitengebied kent haar eigen uitdagingen. Inspireren en richting geven vragen andere kwaliteiten en vaardigheden dan daadwerkelijk invulling geven. Met name tijdens zijn laatste bijeenkomst heeft de Raad van Inspiratie zich gebogen over het verdere verloop van het proces. Dit heeft geresulteerd in de volgende aandachtspunten:

De Raad van Inspiratie constateert dat sprake is van een bijzonder proces dat vervolgd dient te worden. Het traject afgelopen maanden heeft niet alleen geleid tot respect voor elkaar en vertrouwen, maar heeft ook geresulteerd in gezamenlijke en concrete voorstellen. Tegelijkertijd is ook sprake van een kwetsbaar proces, omdat alleen de leden dit afgelopen maanden hebben beleefd. Het is cruciaal dat het proces wordt verbreed en dat ook andere personen hierbij worden betrokken. Dat vraagt goede communicatie en organisatie, waarbij voortdurend oog moet zijn voor de verwachtingen bij diverse personen en groeperingen.

Een sleutelrol bij de vervolgaanpak zou er voor de (thematische) platforms kunnen zijn. Binnen deze groepen vindt een doorlopende dialoog plaats over het betreffende thema, waarbij voor alle betrokkenen sprake is van nieuwe rollen en verantwoordelijkheden. Eigenlijk vormen deze platforms een soort lerende netwerken, waarin kennis bij elkaar wordt gebracht en ook nieuwe kennis wordt ontwikkeld. De taak van een platform is het verder uitwerken en voortdurend actualiseren van de voorgestelde kansen en het vertalen naar concrete acties. Werken in een platform vraagt van alle betrokkenen om zowel kennis te brengen als te halen. Alleen op deze wijze is er sprake van een duurzame aanpak met voor iedereen een win-winsituatie.

Voorliggend advies is gericht aan de gemeente Weert en beperkt zich tot zaken die op gemeentelijk niveau beïnvloedbaar zijn. Voor het realiseren van een programma Buitengebied is echter ook inzet nodig op regionaal, provinciaal en Rijksniveau. Het is daarom belangrijk stevig in te zetten op samenwerking om zoveel mogelijk slagkracht te ontwikkelen. De regiodeal midden-Limburg kan hieraan handen en voeten geven. Grote kansen biedt ook samenwerking op Peelniveau (Novex de Peel). In de uitvoering vervult PiO Weerterland hierin al een belangrijke rol.

Door in te zetten op de programmatische aanpak voor het landelijk gebied geeft de gemeente Weert op een verfrissende manier invulling aan de gewijzigde rol van de overheid in de samenleving. Voor een succesvol vervolg van het proces is het nodig dat de gemeente deze werkwijze voortzet en verder uitbouwt. Met name een faciliterende regierol op het procesverloop en de kwaliteit daarvan zijn essentieel.

Daarnaast is er een verantwoordelijkheid voor de gemeente om een aantal onderwerpen beleidsmatig verder uit te werken, waarbij ook de waarden die benoemd zijn door de Raad van Inspiratie een plaats krijgen. De vernieuwende aanpak die de gemeente heeft gekozen om een proces met de Raad van Inspiratie op te starten, dient ook doorgetrokken te worden naar beleidsvorming. De Raad van Inspiratie adviseert de gemeente daarom zo veel mogelijk redenerend vanuit de werkwijze van de nieuwe Omgevingswet, die mogelijkheden biedt om integraal beleid op te stellen op de maat van Weert.

AANBEVELINGEN

De uitwerking van de omgevingsvisie is nog maar net begonnen. De bijeenkomsten van de Raad van Inspiratie zijn de start van een dialoogproces om te komen tot meer evenwicht in het landelijk gebied. Voortzetting van deze dialoog voor de diverse thema's en op de verschillende schaalniveaus is dan ook een basisvoorwaarde voor het vervolgen van het ingezette proces.

De vijf bijeenkomsten van de Raad van Inspiratie hebben geleid tot een advies aan de gemeente Weert. Deze rapportage is het eerste advies. Dit advies heeft betrekking op zowel het proces als inhoudelijk concrete acties.

Het onderstaande advies van de Raad van Inspiratie is het resultaat van de analyse die gemaakt is. Het advies heeft betrekking op de voortgang van het proces, het betrekken van de waarden en kwaliteit bij beleidsvorming, concrete acties die de gemeente kan oppakken en het instellen en faciliteren van platforms. Deze platforms kunnen de kansen die benoemd zijn gaan oppakken en de daaruit voortvloeiende acties vorm gaan geven. De Raad van Inspiratie adviseert de gemeente Weert:

1. Stel platforms met een actiegericht taakomschrijving in en faciliteer deze. Maar daarbij gebruik van acties die benoemd zijn in dit advies. Het instellen van de platforms dient meerdere doelen:
 - het tot stand brengen van gedragen praktische oplossingen
 - het agenderen van nieuwe kansen en acties
 - een permanente voedingsbodem waarin nieuwe initiatieven een plaats kunnen krijgen.

Een aantal thema's is hierbij te onderscheiden:

- *Verbinden en kennisontwikkeling.*
Om het leggen van verbindingen en het delen van kennis continu mee te nemen, is het aan te bevelen om voor dit thema een afzonderlijk platform in te stellen. Dit platform kan zich bezig houden met thema overstijgende onderwerpen zoals o.a. stages faciliteren, educatieprogramma opzetten, kennisuitwisseling op gebied van verschillende (agrarische) onderwerpen zoals vershraling gronden en circulaire economie. Daarnaast kan het leggen van verbindingen tussen boer, burger, recreant en scholen een actie zijn.
- *Recreatie en landschap.*
Uit de kansen is gebleken dat er een grote overlap zit tussen toerisme en recreatie en natuur en landschap. Door het verbinden van deze thema's kunnen acties integraal worden opgepakt. Hierbij kan gedacht worden aan wandelroutes uitbouwen, vergroeningsmaatregelen bij (agrarische) bedrijven, marketing en branding van natuur en landschap voor de recreant, het opzetten van gezamenlijk arrangementen en het stimuleren ondernemers die streekproducten maken.
- *Vrijkomende agrarische bebouwing.*
De prognose is dat er de komende jaren een groot aantal agrarische bedrijven gaat stoppen. Voor zowel de invulling van deze leegkomende bebouwing als ook voor de sociale aspecten dient aandacht te zijn.

Acties gemeente:

2. Voer een quick scan agrarische bedrijven uit. Hierin kan aandacht worden besteed aan een aantal aspecten zoals aanpassingen op het gebied van geur, fijn stof, duurzaamheid, energie, aankleding eigen erf, innovatie. Om beweging in deze richting op gang te brengen, is het zaak dat ondernemers op korte termijn worden gestimuleerd op een simpele en laagdrempelige wijze verbeteringen te realiseren in de negatieve effecten op de omgeving.

3. Onderzoek hoe de infrastructuur verbeterd kan worden. Het gaat hierbij niet alleen om de bovengrondse infrastructuur (wegen), maar onder andere ook om ondergrondse (digitale) infrastructuur en recreatief medegebruik.

Voortgang proces en kwaliteit:

4. Maak inzichtelijk op welke manier de waarden die benoemd zijn in hoofdstuk 3 bijdragen aan beleidsvorming voor het landelijk gebied en uitvoeren van verdere acties. Dit kan worden uitgewerkt door de waarden als basis te gebruiken voor nieuwe visies en beleid
5. Stel stimulerings- en beloningsbeleid op. Om innovatie te stimuleren wordt bepleit om voorlopers te belonen. Hiermee kan worden aangesloten op de aanpak vanuit het provinciale blijversfonds.
6. Blijf het proces bewaken en regisseren